

La Història del Món Contemporani s'ocupa de l'estudi dels antecedents immediats del món actual, dels processos encara vigents i de les seues arrels pròximes. L'accés històric al present es realitza per mitjà de l'anàlisi de les realitats socials, culturals, polítiques i econòmiques vives amb l'objectiu fonamental d'explicar el passat des del present i també d'explicar el present des del passat. Esta mirada històrica necessita basar-se en els problemes que el present planteja per a orientar la busca de les seues arrels immediates i, al seu torn, la mateixa naturalesa dels processos en construcció fan necessari un diàleg constant amb el passat.

Des d'esta concepció, cal entendre la història contemporània no com un període cronològic sinó com un gènere de discurs que penetra en la naturalesa dels fets sotmetent-los a la dinàmica temporal i que establix, necessàriament, les raons dels canvis i els motius de les accions. Al·ludix a processos històrics que tenen la seua pròpia especificitat i no merament a la coetaneïtat. La història contemporània no és una visió ràpida i superficial de l'escenari contemporani sinó que té com a meta essencial aclarir els canvis bàsics que han forjat el món actual. Canvis prolongats subjectes a recurrències, l'encadenament dels quals conforma els processos significatius del món contemporani.

Es tracta d'analitzar processos històrics com: la formació, afonament o transformació dels antics imperialismes, les crisis del liberalisme i l'ascens de l'irracionalisme al poder, el procés de democratització del sistema polític, la consolidació de les superpotències i la seua determinació en l'orde internacional, els processos d'expansió i desintegració del denominat socialisme real; el creixement i els desequilibris econòmics, els canvis i les desigualtats socials; l'impacte dels avanços científicotècnics en la societat de consum i la transformació cultural recent. Establir la dimensió diacrònica i, per descomptat, la naturalesa d'uns processos dels quals la realitat actual representa una fase, determinar la seua gènesi i examinar l'impacte d'estos fenòmens imbricats entre si, constituïx l'objecte d'esta disciplina.

Els citats processos, considerats en bloc, constitueixen el tret distintiu que diferencia la història de la contemporaneïtat del període precedent. No obstant, el nou món ha crescut i madurat a l'ombra del vell i, per tant, la comprensió dels processos del món contemporani no és possible sense remuntar-se a l'anàlisi d'altres canvis més allunyats en el temps. Fenòmens bàsics del món en què vivim, relatius al desenrotllament del capitalisme industrial i la seua internacionalització, a la gènesi de la societat burgesa i dels seus conflictes interns, a la consolidació de l'Estat liberal, són l'origen radical de la contemporaneïtat, les claus del segle XIX que configuren els problemes que inauguren el nostre món contemporani. Els processos iniciats al finalitzar el segle dènou ocorregueren en un món que, a pesar dels símptomes de malestar i crisi, s'assenyava confiadament en dos punts fixos (la sobirania dels estats nacionals i l'ordre social fermament establert) que, a pesar que han anat transformant-se i adaptant-se, encara hui romanen potents i actius.

La mateixa especificitat dels processos objecte d'aprenentatge permet incorporar més fàcilment temes emergents com l'ecologisme, la història de la vida privada o de la dona que, tractats des d'una perspectiva integradora, possibiliten l'estudi de problemes significatius arrelats històricament.

Una de les característiques distintives de la història contemporània és el seu abast mundial; és precisament en el segle vint, quan la noció "món contemporani" s'identifica, potser per primera vegada en la història de la humanitat, amb els límits geogràfics del globus. Per a comprendre les forces que modelen el nostre món convé adoptar una perspectiva on la dimensió internacional il·lumina l'anàlisi dels processos triats. La major interdependència dels països, la internacionalització dels problemes, la delimitació dels processos i activitats econòmiques i polítiques a escales cada vegada més àmplies, exigixen l'atenció a fenòmens que succeïxen en tots els racons del planeta.

D'altra banda, per a arribar a comprendre amb deteniment els processos històrics de la contemporaneïtat és necessari establir les pertinents al·lusions a aspectes relacionats amb el pensament, l'art o la literatura. Estos aspectes, des de posicions diferents de les dels seus estudis específics, oferixen un suport inestimable a l'anàlisi globalitzadora de la Història.

És este horitzó integrador el que fa possible que l'aprenentatge d'esta matèria servisca de marc a altres disciplines humanístiques, ja que l'objectiu últim del coneixement històric és l'explicació amb deteniment del teixit, de la xàrcia de relacions socials, econòmiques, de poder, dels costums i valors culturals, dels canvis succeïts. En altres paraules, esta forma de coneixement proporciona el marc adequat perquè els aprenentatges assimilats en el conjunt de les disciplines adquirisquen sentit i es configuren com un esquema cultural travat i coherent.

Tot açò, com a tal objecte d'aprenentatge, té dificultats específiques, assenyalades habitualment pels teòrics de la història. D'una banda, es tracta d'un procés complex que comprén nombroses variables de difícil relació entre si i el desenrotllament del qual cal estudiar al llarg del

temps. En segon lloc, i sobretot, el seu caràcter de contemporaneïtat, que suposa tractar de processos històrics inacabats, sotmesos a diferents interpretacions, amb dificultats d'investigació i documentació, etc. A més, l'anàlisi d'una realitat tan plural i contemporània dona peu a diferents enfocaments i punts de vista a l'hora de definir els elements bàsics.

Per a resoldre estes dificultats cal aprofitar els aprenentatges realitzats en l'etapa educativa anterior, tant els mecanismes d'anàlisi d'explicació històrica com el bagatge conceptual, l'aprenentatge metodològic i les actituds positives davant de la història. La gradació de les dificultats i la concreta planificació dels continguts, coordinant els diferents aspectes del procés curricular, són tasques que han de configurar les programacions didàctiques.

L'aprenentatge de la Història del Món Contemporani contribuïx, específicament, a explicar i entendre el present des de l'anàlisi del passat. Es tracta de dos operacions que s'impliquen mútuament, per això el camí que s'ha de recórrer té dos sentits: el present des del passat i el passat des del present. En això residix l'aportació fonamental del coneixement històric a la formació educativa dels estudiants: permet situar-se de forma crítica davant de la interpretació de les accions dels sers humans considerats com a sers essencialment socials i temporals.

El coneixement històric ajuda, així mateix, a prendre consciència de trobar-se inserits en un procés inacabat, que es configura a partir d'elements establits en el passat, sobre els quals és possible actuar per a modelar el present i també el futur. En definitiva, el coneixement històric ajuda l'alumnat a entendre la societat de què forma part.

Objectius generals

El desenrotllament d'esta matèria contribuirà a fer que l'alumnat adquireisca les capacitats següents:

1. Conèixer i analitzar, situant-los adequadament en el temps i l'espai, fets i esdeveniments rellevants de la història del món contemporani, valorant la seua significació històrica i les seues repercussions en el present.
2. Comprendre i interrelacionar els principals processos econòmics, socials, polítics i culturals que configuren la història recent, identificant els seus trets més significatius i analitzant els factors que els han conformat.
3. Adquirir una visió global del món contemporani que, conjugant la dimensió interna i internacional en l'explicació dels processos, facilite l'anàlisi de les situacions i problemes del present, considerant en estos tant els antecedents històrics com les relacions d'interdependència.
4. Usar amb propietat els conceptes bàsics i específics de la història contemporània i realitzar activitats d'indagació i síntesi en què s'analitzen, contrasten i integren informacions diverses, valorant el paper de les fonts i el treball de l'historiador.

5. Desenrotllar la sensibilitat i el sentit de la responsabilitat davant dels problemes socials, en especial els que afecten els drets humans i la pau, adoptant actituds democràtiques i adquirint independència de criteri i hàbits de rigor intel·lectual.
6. Defendre raonadament les pròpies idees sobre la societat i revisar-les de forma crítica tenint en compte noves informacions, corregint estereotips i prejudis i entenent l'anàlisi històrica com un procés en constant reconstrucció.
7. Comprendre la història com una ciència oberta a la informació i als canvis que brinden les noves tecnologies.

Nuclis de continguts

En coherència amb la definició de l'objecte d'ensenyança i amb les capacitats que es preten desenrotllar, es concreten els continguts d'esta matèria en sis nuclis. La seua selecció s'ha establert d'acord amb els trets específics d'esta manera de coneixement, les dificultats del seu aprenentatge i les metes educatives assignades. Així, en els nuclis de continguts conflueixen els conceptes fonamentals de la disciplina, les informacions i dades rellevants, els procediments i estratègies d'aprenentatge, i les actituds i els valors.

El primer nucli constituïx una referència explícita a qüestions de procediment que, d'altra banda, han de considerar-se implícites en els altres nuclis. En els nuclis centrals es conjuga la dimensió temporal amb criteris temàtics; així mateix, el caràcter dels continguts agrupats en l'últim nucli permet tractaments i articulacions diferents que hauran de concretar-se en les programacions didàctiques.

I. Aproximació al coneixement històric. La relació de l'historiador i les fonts.

S'assenyalen en este nucli els continguts que fan referència als processos d'aprenentatge. Apareix explicitat perquè no es considere un mer apèndix, ja que la seua presència és imprescindible i ha d'impregnar la resta dels nuclis.

Es tracta d'emfatitzar la concepció de la Història com un tipus de coneixement que utilitza unes formes específiques de raonar i operar. La reflexió i consciència sobre este procés d'elaboració de coneixement en forma part. És necessari, per tant, establir com a continguts bàsics aquelles accions metodològiques que permeten a l'alumnat construir un coneixement significatiu: el plantejament i la resolució de problemes, la identificació i correcció d'esquemes conceptuals o si és el cas d'estereotips, l'elaboració i comprovació d'hipòtesis i els dissenys de treball, l'obtenció d'informació des de fonts diverses i la seua anàlisi crítica fins a arribar a explicacions coherents. Per a desenrotllar estos continguts metodològics són necessàries determinades tècniques de treball (comentari de textos, lectura i interpretació de fonts gràfiques i dades estadístiques, etc.), que configuren, també, les accions triades.

Els continguts que corresponen a este nucli són:

- Definició d'un problema referent a un procés històric i formulació d'hipòtesis de treball.
- Anàlisi d'elements i factors històrics. Elaboració de síntesi integrant informació de distint tipus.
- Utilització crítica de fonts i material historiogràfic divers. Contrast d'interpretacions historiogràfiques.

II. Les bases del món contemporani. Claus del segle XIX.

El caràcter introductor d'este nucli determina la selecció d'uns continguts que hauran d'establir-se, a més, en funció del valor explicatiu que posseïsquen per a abordar l'estudi de les arrels històriques del món actual.

Com a primera i fonamental aproximació a les claus del món contemporani, es tracta d'analitzar des d'una perspectiva global aquells processos històrics que transformaren el món del segle XIX, configurant un model de societat que perviu en allò que és essencial fins als nostres dies. Són, per tant, processos de llarg abast, de modernització de la societat actual i dels fenòmens associats a esta.

Davant de l'amplitud i complexitat dels fenòmens objecte d'aprenentatge, les anàlisis hauran de concretar-se en exemplificacions de processos socials clarament definits que faciliten la comprensió de com el desenrotllament del capitalisme i la formació d'estats nacionals poderosos i interconnectats dominaren la resta dels processos i configuraren totes les estructures socials. A l'hora d'abordar els continguts del nucli hauran d'evitar-se les generalitats i esquematismes; sobretot, es tracta de destacar les diferències en els processos i els seus resultats, així com en la seua localització espacial.

En este sentit, serà necessari accentuar la multidimensionalitat de fenòmens com la revolució burgesa i la industrialització, destacant la multiplicitat de factors i la seua interacció, de manera que l'alumnat pugua valorar en els seus justos termes la importància del canvi produït.

Així mateix, és especialment rellevant per a este nucli de continguts determinar la lògica dels dos processos i traçar la relació amb altres com la urbanització, les migracions, el creixement demogràfic, la implantació de nous valors i formes de vida, etc., la qual cosa constitueix també l'essència fonamental d'este nucli de continguts.

L'estudi dels continguts del nucli permetrà preveure la situació actual amb perspectiva històrica i reflexionar sobre la idea mateixa de progrés a l'identificar els factors d'unes transformacions tan transcendents. Tot això contribuirà a millorar l'aprenentatge dels conceptes referents al temps històric.

Els continguts que corresponen a este nucli són:

- L'Antic Règim:
Economia agrària, societat estamental i monarquia absoluta.
La Il·lustració. Pensament polític i econòmic.
- La Revolució Industrial:
Transformacions econòmiques, culturals i socials. Industrialització i desenrotllament del capitalisme.
La Revolució Industrial i la seua difusió.
- Liberalisme, nacionalisme i romanticisme:
La independència de les colònies americanes.
La Revolució Francesa i l'Imperi napoleònic.
La Restauració i les revolucions liberals.
El nacionalisme. Les unificacions d'Itàlia i d'Alemanya.
- Canvis i moviments socials:
La formació de la classe obrera.
Problemes socials de la industrialització i la societat de classes.
Sindicalisme, socialisme i anarquisme.

III. L'imperialisme i l'expansió colonial.

Es tracta d'estudiar el procés d'expansió europea i nord-americana en la resta del món, els seus mecanismes i factors impulsors, i les seues repercussions transcendents. Entés com a fenomen històric que caracteritza tota una època, l'imperialisme, si bé no finalitza amb el primer gran cataclisme mundial, naix de les contradiccions del procés de desenrotllament i els problemes històrics generats, i anticipa un món diferent que comença a preparar-se en 1914.

En l'anàlisi d'este nucli caldrà atendre, d'una banda, l'agudització del nacionalisme, que determina un tipus de relacions internacionals; i d'una altra, els models de dominació, resultat no sols del distanciament de les formes de vida de les distintes àrees sinó de les tensions i conflictes interns dels països.

Per a la comprensió del procés d'expansió colonial és especialment important la relació entre el desenrotllament del capitalisme i el fenomen imperialista. Esta relació permetrà l'anàlisi d'alguns trets característics del capitalisme finisecular, de manera que l'alumnat aprofundisca en la seua conceptualització. Per a elaborar una millor comprensió de l'imperialisme serà necessari que els estudiants ponderen el pes de tots els elements i assumisquen que cap d'ells és determinant; en suma, que aprecien la complexitat i riquesa de l'explicació històrica. En este sentit, atendre l'estudi de les transformacions internes de les potències colonials, les rivalitats i conflictes fins a l'esclat de la Gran Guerra permetrà establir o registrar algunes tendències de processos futurs, i per tant, destacar els elements de continuïtat.

Els continguts del nucli són especialment adequats per a revisar les concepcions justificadores de les desigualtats o privilegis de determinats grups que l'alumnat posseïssa, i així valorar críticament els fenòmens de dominació.

Els continguts que corresponen a este nucli són:

— Les grans potències europees:

L'Anglaterra victoriana.

La França de la III República i l'Alemanya bismarckiana.

L'Imperi austrohongarés i l'Imperi Rus.

— La dominació europea del món:

Factors de l'expansió colonial. La segona revolució industrial i el gran capitalisme.

El repartiment del món. Colònies i metròpolis.

— La Primera Guerra Mundial i l'organització de la pau:

Orígens de la Primera Guerra Mundial.

La Primera Guerra Mundial. Els tractats de pau i la Societat de Nacions.

IV. El període d'entreguerres.

La revolució soviètica, com a procés revolucionari destacat del segle vint, afectà profundament el caràcter de la història contemporània. En l'anàlisi de les profundes transformacions polítiques, econòmiques i socials serà necessari destacar la confrontació ideològica com un dels elements de major poder explicatiu, que des de 1917, estengué la percepció d'un conflicte radical entre diversos principis i creences, un xoc d'ideologies, determinant dels fets successius

L'estudi de la Revolució Russa des d'esta perspectiva permet captar el significat i la naturalesa del procés. Des de la dimensió internacional es pot atendre millor la complexitat de l'anàlisi i evitar el risc d'interpretar el passat en funció de la percepció del present.

Simultàniament la crisi de l'Estat liberal, que arranca de finals del segle dènou, s'accentua a partir de 1918 i aconsegueix el seu clímax en la dramàtica dècada dels trenta.

Per a comprendre la naturalesa del feixisme caldrà estudiar les seues respostes als problemes plantejats per les dificultats de la construcció de la democràcia i el desenrotllament de l'imperialisme; és a dir, contextualitzar l'ascens dels moviments feixistes en una crisi política de legitimitat i incertesa. Les permanents dificultats econòmiques, des dels problemes de la reconstrucció de la postguerra, passant per la fragilitat de la prosperitat econòmica dels "feliços vint", fins a l'impacte de la depressió econòmica internacional. En este sentit, per a comprendre els esdeveniments del període, es convertix en un imperatiu l'estudi de la crisi entre 1919 i 1939. Per a comprendre l'especificitat del fenomen feixista, caldrà atendre dos eixos fonamentals: d'una banda, el seu caràcter de moviment autònom, dotat dels seus propis referents ideològics i la corresponent base de masses. D'una altra, les seues relacions amb la classe domi-

nant i les classes dirigents tradicionals. Ambdós eixos permeten caracteritzar el règim feixista atenent l'estudi de la seua dinàmica interna.

Així mateix, serà convenient analitzar els mecanismes utilitzats per a controlar les masses i la creació de pautes culturals particulars igual que ponderar els resultats interns i la dimensió internacional, valorant el seu paper en la conflagració mundial i en l'afonament de les idees de progrés i racionalitat humanes.

En suma, els continguts d'este nucli són particularment apropiats per a qüestionar estereotips i idees esquemàtiques sobre la personalització del poder, sobre la intencionalitat de les accions individuals o col·lectives i sobre la responsabilitat històrica.

Els continguts corresponents a este nucli són:

— La Revolució Russa:

La Revolució de 1917 i les seues repercussions.

La creació, desenrotllament i consolidació de l'URSS.

— La Crisi de l'estat liberal i l'ascens dels totalitarismes:

Crisi de l'estat liberal. Depressió econòmica.

Dictadures i democràcies en els anys trenta.

Auge i ascens dels moviments feixistes. Polítiques expansionistes i conflictes internacionals.

— La Segona Guerra Mundial:

Desenrotllament de la Guerra Mundial.

El nou orde mundial. L'ONU.

V. El món dividit.

Este nucli de continguts se centra en l'anàlisi dels processos de consolidació de les superpotències i de creació dels blocs, destacant la connexió entre els nous centres de gravetat política i els nous camps de conflicte i les transformacions polítiques i l'evolució econòmica, tant en el bloc capitalista com en el bloc socialista. Comprén, així mateix, l'estudi del procés històric en què es desfà eixa bipolarització i comença a implantar-se un nou orde mundial, a l'irrompre els processos de descolonització a Àsia i Àfrica que conduïx a conflictes Est-Oest i Nord-Sud.

Respecte dels conflictes Est-Oest, l'objectiu prioritari d'este nucli de continguts consistix, fonamentalment, a aclarir la lògica dels desenrotllaments interns dels blocs. Per a això serà convenient relacionar les polítiques nacionals amb les vicissituds del conflicte Est-Oest. Abordar els continguts des d'este punt de vista permetrà posar en evidència la relació entre els dos nivells de la política (intern i internacional), de manera que l'alumnat arribe a comprendre que s'entremesclen estretament i arriben a confondre's. L'estudi de l'època de les superpotències és un cas excel·lent en este sentit.

Amb el conflicte Est-Oest com a marc, i subratllant les interaccions i les influències dels esdeveniments internacionals, en les polítiques de les superpotències, mereixerà especial atenció l'anàlisi de les diferents respostes davant dels problemes històrics plantejats per a entendre els models de desenrotllament i la seua evolució, les diferents fases o etapes, i en particular l'acceleració dels canvis de la societat de consum i la seua crisi posterior. Així, caldrà relacionar la política armamentística i el militarisme, el nacionalisme rus exacerbat o l'anticomunisme, amb els interessos dels grups dominants, per a explicar els models sorgits i els conflictes plantejats. Es tracta, per tant, que l'alumnat arribe a identificar els factors explicatius decisius.

Els continguts d'este nucli presenten diferències fonamentals respecte als anteriors, ja que tracten situacions molt pròximes, amb dificultats en l'anàlisi pròpia de la contemporaneïtat. Les explicacions, més que mai, tindran un caràcter aproximatiu i provisional, evitant dogmatismes i plantejaments emocionals.

Respecte dels conflictes Nord-Sud, en el seu estudi caldrà tindre en compte no sols els factors interns del subdesenrotllament sinó també els processos que tenen lloc en els països desenrotllats que repercutixen en estos com a conseqüència de les estretes vinculacions i dependències mútues que s'han anat creant arran de la dominació colonial en el període anterior. Estos processos que donen lloc al subdesenrotllament s'emmarquen en determinades conjuntures internacionals configurades per la diferent relació dels components apuntats, que es concreten en una periodització del procés descolonitzador. En suma, s'atén les relacions Nord-Sud analitzant els mecanismes internacionals de dominació bàsics en el camp de la cultura, de la política i de l'economia i relacionant-los amb els resultants de la mateixa dinàmica interna d'estos països.

Es tracta també de centrar l'atenció en l'anàlisi dels problemes del Tercer Món, l'estudi del qual permetrà comprendre el llegat de l'imperialisme. En este sentit, cal abordar l'anàlisi del procés descolonitzador no com una cosa sobtada, sense relació amb l'abans i el després, sinó com un procés en què interactuen factors interns i externs el pes del qual varia segons els diferents espais i que donen lloc a una heterogeneïtat de situacions problemàtiques englobats genèricament amb la noció de "subdesenrotllament". Els problemes del Tercer Món són de naturalesa diversa: problemes d'identitat cultural, d'adopció del model d'estat-nació, profunds desequilibris interns socials i econòmics com a conseqüència de les estratègies de modernització, inestabilitat política i social. La conjunció de tots o alguns d'ells es tradueix en crisis internes permanents que, sovint, tenen repercussions internacionals, constituint, per tant, un factor explicatiu rellevant per a comprendre el món present. L'aprenentatge dels continguts del nucli facilitarà la sensibilització de l'alumnat en relació amb els desequilibris econòmics, socials i culturals entre els pobles i les seues greus conseqüències. Per a això es plantejarà la situació de subdesenrotllament com el resultat d'un

procés històric complex encara en curs, no com la conseqüència d'una fatalitat o la determinació d'un sol factor.

Així mateix, les especials característiques de la informació històrica que s'ha de tractar en ambdós àmbits aconsellen utilitzar fonts i documents diversos, com films, reportatges audiovisuals, novel·les i premsa.

Els continguts del nucli s'agrupen en els apartats següents:

— La guerra freda i la política de blocs:

La formació dels blocs i la bipolarització.

Els focus del conflicte internacional.

Coexistència i confrontació. L'etapa final de la guerra freda.

— La descolonització:

Processos de descolonització a Àsia i Àfrica i subdesenrotllament. El creixement demogràfic.

Els desequilibris econòmics. La situació iberoamericana.

VI. Problemes, perspectiva i transformació cultural en el món contemporani.

Este bloc pretén repassar la situació actual dels principals àmbits sociopolítics i les seues relacions en un món globalitzat i interdependent. Es tracta d'analitzar els models de creixement i els factors de desequilibri econòmic, així com les seues implicacions socials i polítiques, els elements funcionals i l'organització territorial dels estats, els règims polítics, les organitzacions i projectes internacionals, la Unió Europea. També l'impacte del desenrotllament científic i tècnic i l'evolució de les estructures socials. I finalment els esdeveniments històrics des de l'última dècada del segle vint i la nova configuració geopolítica del món.

Així mateix, convé estudiar el canvi cultural del nostre segle i dels fenòmens associats a este. Es tracta d'abordar-hi l'estudi del canvi cultural de la història recent des d'aquells supòsits que permeten a l'alumnat comprendre la transcendental transformació intel·lectual del segle vint. Es pretén relacionar les mutacions del pensament amb els canvis científics i les sacades i transformacions estètiques, accentuant la connexió estreta d'estos components per a captar la globalitat i unitat del procés. S'analitzarà l'impacte dels mitjans de comunicació, de la tecnologia i de la ciència com a elements que definixen la nostra cultura així com la reflexió crítica respecte als grans discursos sobre la societat, el ser humà i la ciència.

Els continguts d'este nucli són:

— Situació actual:

La desintegració de l'URSS. Els països d'economia planificada.

Els EUA i el nou orde mundial.

El Japó i les noves potències industrials del Sud-est asiàtic.

*La construcció d'Europa. La Unió Europea.
Iberoamèrica.*

— Entre dos mil·lennis:

*L'explosió demogràfica. Els problemes del creixement.
Impacte científic i tecnològic.
Democràcia i drets humans.*

Criteris d'avaluació

1. Explicar els canvis i permanències més importants de la història del món contemporani. Identificar i analitzar els factors i característiques de les grans transformacions a fi de comprendre la història com un procés.

Este criteri pretén avaluar la capacitat per a establir relacions entre els distints factors o variables dels processos de canvi recents més importants. Pretén comprovar si els estudiants analitzen les transformacions interrelacionant els elements en una explicació multifactorial, si consideren la importància de les intencions dels subjectes històrics i comprenen els motius de les accions, individuals o col·lectives, en una explicació intencional. I, en un tercer grau de consecució de l'objectiu a què fa referència, el criteri tracta de comprovar si els estudiants conjuguen la intencionalitat i multicausalitat en l'explicació històrica dels canvis.

Es tracta de saber si els estudiants comprenen i identifiquen les transformacions profundes de l'organització productiva, social i política, del pensament i la cultura del món contemporani. Així mateix es tracta de comprovar si els estudiants són capaços de diferenciar els elements més dinàmics, aquells que patixen una major acceleració, de les continuïtats, aquells elements persistents o resistents al canvi, en processos de llarga o curta duració; si són capaços de reconèixer les influències i repercussions dels elements canvians respecte a altres variables a fi d'explicar que els factors històrics interactuen amb diferent intensitat, modificant-se i creant una nova situació històrica. En un últim grau de consecució de l'objectiu a què el criteri fa referència es tracta de valorar si els estudiants constaten que, en la nova situació, els elements nous i vells constitueixen noves combinacions portadores de nous canvis. En definitiva, es tracta de saber si identifiquen la dinàmica històrica com un procés.

2. Identificar les transformacions més rellevants operades en el segle XIX i fins a la Primera Guerra Mundial, en els camps demogràfic, tecnològic, d'organització política i econòmica i d'estructura social, assenyalant el seu distint grau d'influència en unes o altres zones del món, el paper hegemònic assumit per algunes potències i els conflictes suscitats entre elles.

Este criteri pretén comprovar la capacitat de sintetitzar els canvis més importants que succeïxen en l'època i de valorar la seua repercussió en el distanciament de les formes de vida de

les distintes àrees segons el grau de penetració d'aquells canvis. Es tracta d'avaluar, també, la comprensió dels aspectes més importants del fet colonial i l'increment de les tensions internacionals.

El criteri pretén també comprovar si els estudiants entenen que el desenrotllament, segons les zones, segueix un ritme propi i una direcció distinta. Este criteri permet posar l'atenció en l'anàlisi del desenrotllament històric, en la comprensió de la simultaneïtat dels fets i en els diferents ritmes de canvis en un temps llarg o curt.

3. Situar cronològicament esdeveniments i processos rellevants de la història del món en el segle xx i analitzar la seua vinculació amb determinats personatges, abordant la relació existent entre l'acció individual i els comportaments col·lectius.

Es pretén avaluar la capacitat per a situar en el temps fets significatius del segle xx (per exemple, ordenant cronològicament una relació d'estos), i per a associar-los amb determinats personatges (per exemple, emparellant els elements de sengles enumeracions de personatges i esdeveniments). Així mateix, seran capaços d'analitzar algun d'eixos fets, atenent la interrelació, en el context de l'època, de l'acció individual i les mentalitats i comportaments col·lectius.

4. Identificar els problemes bàsics de la societat actual, explicar els períodes de crisi i els diferents projectes de resolució dels problemes històrics i la seua repercussió.

Amb este criteri es tracta de constatar si els estudiants expliquen i valoren críticament els projectes de resolució de les crisis, en relació amb els interessos i supòsits ideològics de les alternatives. Es tracta d'avaluar si són capaços d'establir relacions entre els problemes existents i les mesures preses per a solucionar-los, i entre les accions mampreses i els fets succeïts.

Es pretén, per tant, avaluar si els estudiants comprenen els diferents problemes que conflueixen en situacions conflictives en un procés de crisi i comprovar si establixen relacions pertinents entre els diferents factors d'un problema, si són capaços d'identificar les contradiccions que expliquen una situació de crisi. En un segon grau de consecució de l'objectiu a què fa referència el criteri, es tracta de comprovar si els estudiants diferencien la incidència dels elements estructurals i la dels esdeveniments immediats, és a dir les conseqüències de les crisis a curt i a llarg termini.

5. Identificar les normes i interessos que regulen en el segle xx les relacions entre els estats, analitzant les causes d'algun conflicte bèl·lic important i els principals mecanismes arbitrats al llarg del segle per a articular les relacions internacionals, valorant el seu funcionament amb vista a mantindre la pau i la seguretat internacional.

Este criteri tracta de comprovar en quina mesura els estudiants analitzen l'entramat de factors precipitants i les conseqüències dels conflictes bèl·lics, i si distingixen i valoren els sistemes i

les organitzacions que s'han succeït al llarg del segle per a regular pacíficament les relacions internacionals. Els estudiants reconeixeran els diversos factors que conflueixen en l'explicació de l'estat de les relacions internacionals, tant a partir d'una anàlisi sincrònica, en un moment donat, com a partir d'una anàlisi diacrònica que preveja la mutabilitat d'estes relacions. L'anàlisi pot estendre's a les qüestions internacionals actuals.

6. Identificar i analitzar, en un procés històric significatiu, els principis que inspiren l'organització i institucions dels sistemes parlamentaris, els factors que han influït en el seu desenrotllament progressiu i aquells que han fets possible, en determinades circumstàncies històriques, la fallida del règim democràtic, així com la seua posterior recuperació.

Este criteri ha de servir per a saber si l'alumnat és capaç de fer una anàlisi comparativa de les institucions representatives, de la formulació dels drets i deures fonamentals i dels nivells d'igualtat social, relacionant estes realitats amb les distintes ideologies i interessos.

En un primer grau, l'alumnat assenyalarà les diferències entre les articulacions del poder polític i, per tant, els trets constitutius que caracteritzen les diferents formes d'estat; per exemple: entre un estat federal i un de centralista, un règim autoritari i un de democràtic.

En un segon grau, establirà relacions estretes entre l'entramat social, econòmic, jurídic i cultural d'una banda, i l'organització del poder i la seua concreció en institucions polítiques per un altre. Analitzarà l'evolució dels sistemes parlamentaris cap a nivells més alts de participació i llibertat, i els factors de crisi que han fet possible la seua substitució per règims dictatorials (en particular els de caràcter feixista), així com els que han propiciat els processos de restabliment i instauració democràtics. Pretén comprovar també la capacitat de comparar i valorar les diferències que s'establixen entre ambdós sistemes en el gaudi dels drets i llibertats personals, en l'exercici de l'activitat política i en les relacions socials.

7. Situar cronològicament i distingir les característiques dels períodes d'expansió i recessió que ha experimentat l'economia mundial contemporània. Determinar, a través d'un cas significatiu, les implicacions que els períodes de l'un i l'altre signe tenen en les relacions socials, en els formes de vida, en el consum i en l'ocupació, i en la política internacional.

Este criteri pretén avaluar si els estudiants reconeixen els factors que intervenen en el desencadenament dels processos de prosperitat i de crisi econòmica i el seu mecanisme de difusió. En un primer grau, hauran d'identificar els elements que configuren un procés de naturalesa econòmica. En un segon grau, analitzaran les implicacions que les crisis més importants i etapes de desenrotllament han tingut en les mentalitats, en l'agudització o suavització dels conflictes socials i en les relacions internacionals. Finalment, els estudiants al relacionar el desenrotllament econòmic amb les diverses fases de la crisi i retrocés, hauran de qüestionar i valorar la validesa de la visió lineal del procés.

- 8. Sintetitzar l'evolució històrica d'algun dels països que han experimentat en el segle XX un procés de descolonització, identificant els seus principals problemes de tipus cultural, econòmic, social i polític, i establint les possibles connexions d'estos problemes amb l'experiència colonial i les dependències neocolonials.**

Este criteri tracta de comprovar la capacitat per a tindre una visió global de la història d'un o diversos països independitzats en el segle XX, per a ponderar-hi l'impacte de la colonització i per a analitzar-ne la situació present a la llum de les seues experiències històriques i de l'actual sistema econòmic i polític de relacions internacionals.

Este criteri pretén així mateix avaluar si els estudiants comprenen les dificultats i limitacions dels processos d'integració i articulació econòmica, social i política, i els avanços desiguals en la modernització.

Es pretén comprovar també si els estudiants són capaços d'explicar els elements i factors que contribuïxen al desenrotllament, establint relacions entre les variables i assenyalant els desfasaments i les característiques essencials de les etapes.

- 9. Analitzar l'actual configuració de la Unió Europea, valorant-ne la significació i presència en el món, i sintetitzar l'evolució històrica posterior a la Segona Guerra Mundial d'algun dels principals estats actuals de la Unió.**

Es tracta de comprovar si els estudiants coneixen els elements o factors que impulsaren la creació de la Unió Europea, així com la seua estructura actual i el seu funcionament. En un primer grau, els estudiants identificaran aquells factors que impulsaren el desenrotllament de les institucions comunitàries. En un segon grau, posaran en relació el procés de configuració de la Unió Europea amb aquells problemes històrics a què pretén oferir una resposta; per a això, reconeixeran alguns fets rellevants del procés, situant-los cronològicament, i identificaran les institucions bàsiques i el funcionament de la Unió Europea. En un tercer grau, els estudiants valoraran en quina mesura s'han enfrontat o superat estos problemes a què s'ha fet referència, analitzant el paper de la Unió Europea en el panorama continental i mundial així com la seua significació en relació amb els processos d'internacionalització de l'economia i de la cultura.

Així mateix, hauran de tindre una visió global de l'evolució política i econòmica recent d'alguns dels estats que, per població, extensió, o significació històrica, es consideren més rellevants de l'Europa Comunitària.

- 10. Explicar i comprendre els conflictes socials, valorant críticament els interessos dels grups i la seua incidència en els fets estudiats.**

Es tracta de comprovar si els estudiants identifiquen, en les diferents etapes, les desigualtats econòmiques i culturals, i les consegüents divisions socials. Cal saber si expliquen els distints interessos i aspiracions dels grups socials relacionant, d'una banda, les reivindicacions plante-

jades respecte a la situació històrica i, d'una altra, les accions i projectes dels grups socials respecte als conflictes sorgits, a fi de comprendre un factor explicatiu bàsic en la història.

11. Analitzar algun conflicte o qüestió d'actualitat, de dimensió internacional, a partir de la informació procedent de distints mitjans de comunicació social, valorant críticament la disparitat d'enfocaments i prenent en consideració els antecedents històrics del tema.

Este criteri crida l'atenció sobre la necessitat que els estudiants relacionen les situacions i problemes més importants del present amb els antecedents històrics que ajuden a comprendre'ls, ha de ser una anàlisi que, al seu torn, afavorisca una reflexió més rigorosa sobre el present, ressaltant-ne els components històrics i entenent la història com a trobada permanent del passat i el present.

Pretén també comprovar l'interés de l'alumnat pels problemes de hui i valorar la seua capacitat crítica davant de la interpretació de les accions dels subjectes històrics, així com a l'hora d'interpretar els missatges dels mitjans de comunicació.

Els estudiants hauran de valorar la necessitat d'indagar abans d'emetre un juí estereotipat sobre actuacions, personatges o problemes actuals. També hauran de considerar els antecedents històrics a l'hora d'analitzar algun conflicte o qüestió d'actualitat, evitant relacions mecàniques. Finalment establiran, a l'analitzar processos històrics, analogies, comparacions o diferències amb els fets del present. És a dir, constataran que l'historiador partix des del present per a analitzar aquells processos històrics que el configuren.

12. Comprendre els trets més destacats dels processos i manifestacions culturals del món contemporani, establint relacions pertinents amb altres aspectes de la realitat.

Per mitjà d'este criteri es tracta de comprovar si els estudiants analitzen les manifestacions culturals des de coordenades àmplies establint relacions entre distints factors. En primer lloc, constataran els canvis importants en el camp de la cultura, especialment en l'àmbit de la ciència i de l'art. En segon lloc, establiran relacions entre estos canvis culturals i les transformacions socials. Finalment, analitzaran les diferències culturals de les distintes formacions socials i les discriminacions que poden generar-se en aspectes com l'educació, la creació artística i l'accés en general a la cultura.

13. Utilitzar els conceptes bàsics de la història contemporània comprenent i assumint les especials característiques de la conceptualització històrica i reconèixer la possibilitat de diferents interpretacions sobre un mateix fet i la necessitat de sotmetre-les a una anàlisi crítica.

Es tracta de saber si els estudiants utilitzen els conceptes històrics amb propietat, si són capaços d'aplicar-los en temps diferents i de constatar la variabilitat de les seues característiques. En primer grau hauran de definir el concepte en presència de l'esdeveniment, i relacionaran de

forma correcta les necessàries generalitzacions conceptuals amb fets concrets. En un segon grau, els estudiants hauran d'assumir d'una manera positiva que poden existir diferents interpretacions d'un fet històric; és a dir, des de l'anàlisi crítica i argumentant, admetent que el fonament del coneixement històric partix bàsicament de l'explicació en què la informació de les fonts només resulta fructífera davant de preguntes o problemes encertadament plantejades per l'historiador. Finalment, valoraran la relació entre la funció de l'historiador i les fonts respecte a la construcció del coneixement històric.

14. Identificar i utilitzar els procediments i tècniques bàsiques d'aprenentatge comprnent i valorant l'anàlisi històrica com un procés en constant reelaboració. Obtindre de fonts diverses informació rellevant per a explicar els processos històrics i estudiar-los.

Amb este criteri es tracta d'avaluar la capacitat dels estudiants per a desenvolupar un estadi concret continuant una metodologia d'aprenentatge. Per a això, els estudiants definiran i analitzaran problemes, formularan hipòtesis i realitzaran dissenys de treball per a contrastar-les.

També hauran de comunicar correctament les seues conclusions per mitjà de l'elaboració de síntesis, informes o representacions cartogràfiques coherents amb els estudis i investigacions traçats, argumentant i contrastant els seus coneixements per mitjà de dades rellevants obtinguts de diverses fonts d'informació. Constataran que un fet històric pot ser interpretat de diverses formes d'acord amb els interrogants que es plantege l'historiador.

En un grau de major complexitat i profunditat de l'aprenentatge els estudiants reconeixeran el camí seguit en l'aprenentatge, exposant les diverses accions metodològiques i els motius que han guiat les decisions per a dur-les a terme a fi d'ampliar el seu propi coneixement. També valoraran el procés seguit i sotmetran els seus propis coneixements a la reflexió, acceptant la crítica i superant estereotips. I, finalment, assumiran la necessitat d'investigar abans d'emetre un juí sobre actuacions, personatges o problemes actuals.